

**АКАДЕМИЯИ ИЛМҲОИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
АГЕНТИИ АМНИЯТИ ЯДРОӢ ВА РАДИАТСИОНӢ**

**МЕЪЁРҲО ВА ҚОИДАҲО
МҚ 03.004-11**

**ТАЛАБОТҲО НИСБАТ БА ТАЪМИНИ БЕХАТАРИИ
РАДИАТСИОНӢ ҲАНГОМИ ҶАМЪОВАРӢ (ЗАХИРА)
КАРДАНИ ПОРАВУ ПАРТОВҲОИ МЕТАЛЛҲОИ СИӢХ ВА
РАНГА**

ДУШАНБЕ-2011

«Тасдиқ карда шудааст»
Бо фармоиши директори Агентии
амнияти ядрои ва радиатсионии
Академияи илмҳои Ҷумҳурии
Тоҷикистон
№1/090 аз «23» майи соли 2011

Меъёрҳо ва қоидаҳо МҚ 03.004-11

**ТАЛАБОТҲО НИСБАТ БА ТАЪМИНИ БЕХАТАРИИ
РАДИАТСИОНӢ ҲАНГОМИ ЧАМЪОВАРӢ (ЗАХИРА)
КАРДАНИ ПОРАВУ ПАРТОВҲОИ МЕТАЛЛҲОИ СИӢХ ВА
РАНГА**

Меъёрҳо ва қоидаҳо МҚ 03.004-11 «Талаботҳо нисбат ба таъмини бехатарии радиатсионӣ хангоми чамъоварӣ (захира) кардани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга» (минбаъд - *меъёрҳо ва қоидаҳо*), ки мутобиқи моддаҳои 5 ва 8-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бехатарии радиатсионӣ» аз 1 августи соли 2003 таҳти № 42, моддаи 10-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи чамъоварии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга» аз 28 феввали соли 2004 №2, «Қоидаҳои таъмини бехатарии радиатсионӣ» таҳти №402 аз 18 июни соли 2008 ва «Меъёрҳои бехатарии радиатсионӣ» таҳти № 237 аз 16 январи соли 2007 дар Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта шудаанд, таҳия гардидааст, талаботҳоро оид ба таъмини бехатарии радиатсионии аҳоли хангоми чамъоварӣ (захира) кардани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга муқаррар менамоянд.

1. Соҳаи истифодабарӣ

1) Иҷрои ин *меъёрҳо ва қоидаҳо* барои соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқие, ки бо фаъолияти чамъоварӣ (захира) кардан ва фуруши пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга машғуланд, ҳатмист.

2) *Меъёрҳо ва қоидаҳои* мазкур талаботҳоро нисбат ба таъмини бехатарии радиатсионӣ хангоми чамъоварӣ (захира) кардан ва фуруши пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга, аз ҷумла ташкил намудан ва гузаронидани назоратҳои радиатсионии онҳо, муоинаи воситаҳои нақлиёт (таҷҳизот), ки барои ба оҳанпораҳо табдил додан

пешбарӣ шудаанд, инчунин тартиби ба расмият даровардани хулосаи радиатсиониро ба низом мебарорад.

3) Амали *меёрҳо ва қоидаҳои* мазкур ба муомилот бо пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва рангаи дар натиҷаи аз истифодабарории конструксияҳо ва таҷҳизотҳои дар корхонаҳои комплекси ядрой-сӯзишворӣ ҳосилшуда ва ба муносибатҳои ҷамъоварии (хариди) пораҳои металлҳои киматбаҳо даҳлат намекунад.

2. Муқарроти умумӣ

4) *Меёрҳо ва қоидаҳои* мазкур бо мақсади таъмини бехатарии радиатсионии шахрвандон ва истисноии имконпазирии ифлосшавии радиоактивии муҳити зисти инсон ҳангоми ҷамъоварӣ (захира) қардани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга ба амал тадбиқ карда мешаванд.

5) Соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқӣ, ки ба ҷамъоварӣ (захира) қардани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга машғуланд, бо мақсади ошкор намудани ифлосҳои радиоактивии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга ё мавҷудияти манбаъҳои маҳдуди афканишоти ионофар назорати истеҳсолии радиатсионии онҳоро бо истифодаи усулҳои дозиметрӣ ва радиометрӣ ҷорӣ менамоянд.

6) Зимни аз истифодабарории воситаҳои нақлиёт ва дастгоҳҳо (тайёраҳо, чархболҳо, киштиҳо, вагонҳои роҳи оҳан, локомативҳо, дегҳо, систернаҳо ва ғайра), ки дар онҳо асбобҳо, дастгоҳҳо ва дигар таҷҳизотҳои доимӣ ва сайёр бо манбаъҳои афканишоти ионофар мавҷуд буданд, нишондихандаи асбобҳои дар таркибашон радионуклид дошта, ё нигоҳдорӣ ва ё ҳамлу нақли моддаҳои радиоактивӣ гузаронида шудаанд, назорати истеҳсолии радиатсионӣ қабл аз ҷудо намудани онҳо ба пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга гузаронида мешавад.

7) Тудай оханпораи манбаъҳои маҳдуд ва ифлосҳои радионуклидҳои алфа- ва бетта-фаъол надошта, ки тавоноии максималии дозаи эквивалентии гамма-афканишот дар наздикии сатҳи онҳо (бо тарҳи саҳми фони табиӣ) аз 0,2 мкЗв/соат зиёд нест, аз рӯи бехатарии радиатсионӣ барои истифодабарӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бе ягон маҳдудият роҳ дода мешавад. Ба онҳо хулосаи мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ оиди мутобикат қардан ба меёрҳои бехатарии радиатсионӣ тартиб дода мешавад.

8) Барои фурӯш (аз чумла барои гудохтан дар корхонаҳои металлургӣ) тӯдаи оҳанпорае, ки хулосаи мақоми танзимгарро дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ оиди ба мувофиқати он ба *меъёрҳо ва қоидаҳои* мазкур дорад, роҳ дода мешавад.

9) Ҳангоми ошкор намудани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва рангае, ки аз рӯи натиҷаҳои назорати радиатсионӣ наметавонанд бе маҳдудият барои истифодабарии роҳ дода шаванд, ташкилоти назорати радиатсионӣ гузаронида, инчунин соҳиби пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга дар ин бора ба мақоми танзимгар дар соҳаи бехатарии радиатсионӣ дар қаламрави зерин назоратбуда ё объекти назорат, ки дар он пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга нигоҳдошта мешаванд, саривақт бояд иттилоъ диҳанд. Муомилоти минбаъда бо онҳо бояд бо мувофиқа бо мақоми танзимгар дар соҳаи бехатарии радиатсионӣ бо назардошти талаботи *меъёрҳо ва қоидаҳои* бехатарии радиатсионӣ гузаронида шавад.

10) Ҳамаи манбаъҳои маҳдуди дар пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга дарёфт гардида бояд аз он дур карда шаванд. Аз оҳанпора чунда намудани манбаъҳои маҳдуд, ки тавоноии дозаи эквивалентии гамма – афканишот дар масофаи 10 см аз онҳо зиёда аз 1 мкЗв/соат ё ифлосҳои сатҳии радиоактивӣ доранд, метавонад танҳо ба қувваи ташкилоти махсусгардонидашуда ё мутахассисони махсус тайёркардашуда ба ҳайати коркунони гурӯҳи А тибқи меъёрҳои бехатарии радиатсионии амалкунанда гузаронида шавад.

3. Мафҳумҳои асосӣ

11) Мафҳумҳои асосие, ки дар *меъёрҳо ва қоидаҳои* мазкур истифода шудаанд:

а) *оҳанпора* (пораи металлҳои сиёҳ ва ранга) – аз партовҳои истеҳсолот ва истеъмолот иборат аст, ки аз маснуоти нодаркор ва ё хусусиятҳои истеъмолии худро гумкардаи саноатӣ ва табиноти маишӣ, қисматҳои он, таҷҳизоту механизмҳо, конструксияҳо, воситаҳои нақлиёт, техникаи ҳарбӣ ва манбаъҳои дигар ҳосил шуда, танҳо барои коркарди дубора таъин гардидаанд;

б) *чамъовариҳои оҳанпора*– фаъолияти хоҷагӣ доир ба чамъоварӣ кардан, харидан, чунда карда гирифтани ва интиқол додани металлҳои сиёҳ ва ранга ба амбори нигоҳдории муваққатӣ, коркард ва ё истифодаи ниҳони онҳо дар корхонаи металлургӣ;

в) *коркарди оҳанпора*– фаъолияти хоҷагӣ доир ба чамъовариҳои пораи металлҳои сиёҳ ва ранга барои истифода бурдан ҳамчун ашёи хоми истеҳсолоти металлургӣ (чунда кардан ба хелҳо, буридан, реза

кардан, фушурдан, брикет сохтан, гудохтан ва ғайра), ки дар натиҷа шакл ё ҳолати аввалии онҳо тағир меёбад;

г) *фурӯши (ё додани) оҳанпора* – фурӯхтан, бепардохт ё бопардохт ба шахси сеюм додани оҳанпори чамъоварӣ ва ё коркардашуда;

д) *манбаъҳои маҳдуд* – порчаҳои алоҳидаи оҳанпоре, ки дар наздикии сатҳи он (дар масофаи на зиёда аз 10 см) қимати тавоноии дозаи экспозитсионии гамма –афканишоти радионуклидҳои дар таркибаш буда (ба истисноии фони табиӣ) аз 0,2 мкЗв/с зиёд аст;

е) *тавоноии дозаи эквивалентии гамма – афканишот* - тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишоти радионуклидҳои таркиби оҳанпора дар наздикии сатҳи тӯдаи (пора) оҳанпора (дар масофаи на зиёда аз 10 см) буда (ба истисноии фони табиӣ);

ё) *тавоноии максималии дозаи эквивалентии гамма-афканишот* - тавоноии дозаи эквивалентии максималии гамма-афканишот қайдшудаи радионуклидҳои таркиби дар наздикии сатҳи тӯдаи (порча) оҳанпора (дар масофаи на зиёда аз 10 см) буда (ба истисноии фони табиӣ);

ж) *тӯдаи оҳанпора*:

- микдори пораҳои металлҳои сиёҳ ва рангаи алоҳида ҷойгиршудае, ки барои бор кардан ба воситаи нақлиёт омода карда шудааст ва барои фурӯш муқаррар шудааст;

- пораҳои металлҳои сиёҳ ва рангаи ба воҳиди нақлиёт (платформа, вагон, автомобил, контейнерҳои боркашонӣ в ғайраҳо) боркардашуда;

- пораҳои металлҳои сиёҳ ва рангае, ки дар ду ва ё зиёда воҳидҳои нақлиёт боркарда шудаанду яқбора ба суроғи як қабулқунанда мераванд.

4. Назорати радиатсионии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга

12) Назорати радиатсионии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва рангаи дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон захирашаванда ва аз қаламрави он интиқолшаванда барои саривақт дарёфт намудани ифлосҳои радиоактивии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга гузаронида мешавад.

Назорати радиатсионии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга гузаронида мешавад:

- зимни қабули оҳанпора, аз он ҷумла дар нуқтаҳои чамъбории оҳанпора;

- зимни тайёр намудани тӯдаи оҳанпора барои фурӯш;

- қабл аз фурӯши оҳанпораҳои дар воситаҳои нақлиёт бор кардашуда.

13) Дар ташкилотҳое, ки ба чамъоварии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга машғуланд, назорати истеҳсолии радиатсионӣ гузаронида мешавад. Он аз тарафи мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ё шахси барои назорати истеҳсолии радиатсионӣ мутасаддӣ тибқи тартиби махсус таҳиягардида гузаронида мешавад. Назорати истеҳсолии радиатсионии ҳамаи оҳанпораҳои ба ташкилот воридшаванда ҳатмӣ аст.

14) Тартиби гузаронидани назорати истеҳсолии радиатсионии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга бо мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ мувофиқа карда мешавад (моддаи 10 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи бехатарии радиатсионӣ”).

15) Дар майдонча ва биное, ки барои чойгир кардани оҳанпораҳо пешбинӣ шудааст, қабл аз оғози фаъолият гузаронидани назорати радиатсионӣ бо мақсади истисноӣ ифлосии радиоактивӣ лозим аст.

16) Назорати истеҳсолии радиатсионии оҳанпораҳо аз рӯи сатҳи гамма – афканишот гузаронида мешавад ва он бояд дарёфти манбаъҳои маҳдудро дар оҳанпора ё ифлосии радиоактивии онро бо гамма – радионуклидҳо таъмин намояд. Барои гузаронидани назорати истеҳсолии радиоактивии тӯда ва партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга вобаста ба ҳаҷми оҳанпораҳои захирашаванда метавонанд чӣ воситаҳои доимии автоматикии назорати радиатсионӣ (дарвозаҳо, пояҳо ва ғайра) ва чӣ воситаҳои сайёри назорати радиатсионӣ (гамма дозиметрҳо, радиометрҳои ҳустуҷӯӣ ва ҳоказо) бурда шаванд.

17) Натиҷаҳои назорати истеҳсолӣ дар дафтари махсус (Замимаи 1) қайд карда мешаванд, ки аз рӯи натиҷаи онҳо протоколи назорати радиатсионӣ барои тӯдаи оҳанпораҳо тартиб дода мешаванд. Дар сутуни махсуси журнали қабули оҳанпораҳо навиштани натиҷаҳои ченкунӣ роҳ дода мешавад.

18) Шахсоне, ки назорати истеҳсолии радиатсионии оҳанпораҳоро мегузаронанд, барои саривақт, бо пуррагӣ ва боэътимод гузаронидани онҳо тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ва *меъёрҳо ва қоидаҳои* мазкур ҷавобгар мебошанд.

19) Назорати радиатсионии тӯдаи оҳанпора, ки барои фурӯш тайёр карда шудааст, инчунин воситаҳои нақлиёти бо оҳанпора пур кардашуда аз ҷониби ташхисгоҳҳои назорати радиатсионӣ, ки бо тартиби муқараркардашуда барои доро шудан ба ҳуқуқи гузаронидани чунин ченкуниҳо аккредитатсия шудаанд, гузаронида

мешавад. Натиҷаҳои назорати радиатсионӣ тӯдаи оҳанпора дар протоколи ченкунӣ қайд карда мешаванд.

20) Ба бузургҳои (параметрҳои) назоратшавандаи ифлосии радиоактивӣ тӯдаи оҳанпораҳо дохил мешаванд:

- тавоноии дозаи эквивалентии гамма – афканишот;
- мавҷудияти ифлосҳои сатҳии радиоактивӣ бо радионуклидҳои алфа – фаъол;
- мавҷудияти ифлосҳои сатҳии радиоактивӣ бо радионуклидҳои бетта – фаъол.

21) Қабл аз бор кардани тӯдаи оҳанпораҳо ба воситаҳои нақлиёт назорати радиатсионӣ он барои санҷиши мавҷуд набудани манбаъҳои маҳдуди гамма – афканишот, инчунин санҷиши интихобии набудани ифлосии радионуклидҳои алфа- ва бета фаъол гузаронида мешавад.

22) Барои тӯдаи оҳанпораҳои ба хориҷ интиқолшаванда ё ба тариқи транзит аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаранда, санҷиши тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишот дар сатҳи нақлиёти барои фиристонидан омодабуда гузаронида мешавад.

23) Иҷрои *меъёр ва қоидаҳои* мазкур зимни захира ва фуруши оҳанпораҳо аз тарафи мақомоти танзимгар дар соҳаи таъмини беҳатарии радиатсионӣ назорат карда мешавад.

5. Муоинаи радиатсионӣ воситаҳои нақлиёт (таҷҳизот) – е, ки барои ба оҳанпора табдил додан пешбинӣ шудаанд

24) Зимни гузаронидани муоинаи радиатсионӣ воситаҳои нақлиёт (таҷҳизот) – е, ки барои ба оҳанпора табдил додан пешбинӣ шудаанд, нисбати дар онҳо набудани манбаъҳои афканишоти ионофар ва ифлосҳои радиоактивӣ бояд боварӣ ҳосил кард.

25) Соҳиби воситаи нақлиёт (таҷҳизот)-е, ки барои ба оҳанпора табдил додан пешбинӣ шудааст, таҷзияи техникий ҳамаи асбобҳои дорои манбаъи радиоактивӣ (қайдкунакҳои яхбандӣ, зарядгардонҳои системаи афрузиши муҳарикҳо ва системаҳои навигатсионӣ, огоҳидиҳандаҳои радиоизотопии дуд, блокҳои бақайдгирандаи таҷҳизотҳои дозиметрии киштӣ, сатҳченкунакҳо, зиччиченкунакҳо ва дигар асбобҳои радиоизотопӣ, инчунин асбобҳои дорои равшанитаркиби доимамалкунанда)-ро мегузаронад. Бояд ба мавҷуд набудани ифлосҳои радиоактивӣ иншоот, ки метавонад дар рафти истифодабарӣ ва таҷзияи техникий манбаъҳои радиоактивӣ рух диҳад, боварӣ ҳосил кард. Ҳангоми ошкор нагардиани соҳибмулк корҳо оид ба таҷзияи техникий дар зери назорати мақоми танзимгар

дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ, ки воситаҳои нақлиёт (таҷҳизот) дар қаламрави зериназоратии онҳо ҷойгир шудааст, гузаронида мешавад.

26) Санчиши воситаҳои нақлиёт (таҷҳизот)–и барои ба оҳанпора табдилдиҳӣ пешбинишуда аз ҷониби ташкилотҳое, ки мувофиқи тартиботи муқараргардида дар соҳаи ҷенкунии мазкур аккредитатсия шудаанд, гузаронида мешавад .

27) Зимни рафти назорати радиатсионии воситаҳои нақлиёт (таҷҳизот) дарёфт намудани манбаъҳои маҳдуд ё ифлосии радиоактивӣ соҳиби он ва ташкилоте, ки назорати радиатсионӣ гузаронидааст, вазифадоранд дар ин бора саривакт ба мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ё ба филиалҳои он дар қаламрави назоратӣ, ки воситаҳои нақлиёт (таҷҳизот) дар он воқеъ гаштаанд, хабар диҳанд. Ҷорабиниҳои минбаъда оид ба таҷзияи техникаи манбаъҳо ё дезактиватсия бояд дар зери назорати мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ мувофиқи талаботи *меъёрҳо ва қоидаҳои* мазкур (бандҳои 43 ва 45) гузаронида шаванд.

28) Зимни дарёфт намудани манбаъҳои маҳдуд ё ифлосии радиоактивии воситаҳои нақлиёт (таҷҳизот) соҳиби он бояд шароити бехатарӣ барои саломатии аҳоли ва муҳити зист, усулҳои нигоҳдорӣ, безаргардонӣ ва ғуронидани манбаъҳои дарёфтшударо мувофиқи қоидаҳои амалкунанда таъмин намояд. Ҷ бояд ҳамаи пешниҳодҳои мақоми танзимгар дар соҳаи бехатарии радиатсиониро иҷро намояд, барои гузаронидани санчишҳои такрорӣ воситаи нақлиёт (таҷҳизот), инчунин ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи иҷрои ҷораҳои пешниҳодшуда, аз он ҷумла протоколҳои ҷенкунии анҷомдодаи ташхисгоҳи назорати радиатсиониро пешниҳод намояд.

29) Воситаи нақлиёт (таҷҳизот) барои табдилдиҳӣ ба оҳанпора дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бе ягон мамоният аз рӯи бехатарии радиатсионӣ ҳангоми дар он набудани манбаъҳои афканишоти ионофар ва ифлосҳои радиоактивӣ ва ҳангоми дар сатҳи болоии он на зиёда аз 0,2 мкЗв/соат (ба истиснои саҳми фони табиӣ) будани тавоноии дозаи гамма-афканишот роҳ дода мешавад. Ба чунин воситаи нақлиёт (таҷҳизот) мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ оид ба мутобиқати он ба талаботҳои бехатарии радиатсионӣ ҳулосаи радиатсионӣ медиҳад.

6.Талабот ба усулҳои назорати радиатсионии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга

30) Назорати истеҳсоли радиатсионии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга дар бар мегирад:

- назорати радиатсионии оҳанпораи ба ташкилоти захирақунанда воридшуда бо мақсади дарёфт намудани ифлосии радиоактивии он ё мавҷудияти манбаъҳои маҳдуди гамма – афканишот;
- ченкунии тавоноии дозаи гамма–афканишот дар сурати мушоҳидаи болоравии фони радиатсионӣ дар наздикии тӯда ва ё пораи оҳанпора.

31) Усули назорати радиатсионии истеҳсоли бояд таъмин намояд:

- дарёфти бозғимоди ҳодисаи баландшавии гамма-афканишотро дар наздикии сатҳи тӯдаи оҳанпора зиёда аз 0,05 мЗв/соат бар фони табиӣ;
- ошкор намудани ҳамаи манбаъҳои маҳдуди дар тӯдаи оҳанпора вучуд дошта, ки дар масофаи 10 см аз сатҳи тӯда (воситаи нақлиёт) тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишот зиёда аз 0,2 мкЗв/соатро ба вучуд меоранд;
- ошкорсозии кафолатноки ҳамаи манбаъҳои маҳдуди дар тӯдаи оҳанпора мавҷуда, ки дар масофаи 10 см аз манбаъ тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишоташ зиёда аз 1 мкЗв/соатро ба вучуд меоранд.

32) Назорати радиатсионии тӯдаи оҳанпорае, ки аз ҷониби ташхисгоҳи назорати радиатсионӣ гузаронида мешавад, дар бар мегирад:

- дар тӯдаи оҳанпора ошкор намудани манбаъҳои маҳдуди гамма-афканишот;
- гузаронидани ченкунии тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишот дар сатҳи тӯдаи оҳанпора;
- санҷиши интихобии мавҷудияти ифлосҳои сатҳии пораи металлҳои сиёҳ ва ранга бо радионуклидҳои алфа ва бетта фаъол;
- гузаронидани тафтиши радиатсионии воситаи нақлиёти холии барои кашонидани тӯдаи оҳанпора пешбинӣ шуда, инчунин ченкунии тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишот дар сатҳи болоии воситаи нақлиёти бордошта.

33) Усули назорати радиатсионии тӯдаи оҳанпора, ки аз тарафи ташхисгоҳи назорати радиатсионӣ гузаронида мешавад, бояд таъмин намояд:

- муайянкунии эътимодноки мавҷудияти гамма-афканишоти радионуклидҳои дар оҳанпора мавҷудбуда бо бузургии боварибахши (эътимодомез) ҳудуди поёнии муайянкунии тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишот на зиёд аз 0,05 мкЗв/соат (бар фони радиатсионии табиӣ);
- ошкор намудани ҳамаи манбаъҳои маҳдуд дар тӯдаи оҳанпора, ки дар сатҳи тӯда (воситаи нақлиёт) тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишот аз 0,2 мкЗв/соат зиёда (илова бар фони табиӣ)-ро ба вучуд меоварад;
- ошкорсозии кафолатноки ҳамаи манбаъҳои маҳдуди дар тӯдаи оҳанпора мавҷудбуда, ки дар масофаи 10 см аз манбаъ тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишот зиёда аз 1 мкЗв/соат-ро ба вучуд меоварад;
- дар ҷойҳои гузаронидани санҷишҳои интиҳобӣ ошкорсозии боэътимоди мавҷудияти зичии сели алфа-афканишоти аз 0,04 α-зарраҳо/(см²·с) зиёд;
- дар ҷойҳои гузаронидани санҷишҳои интиҳобӣ ошкорсозии боэътимоди мавҷудияти зичии сели бетта-афканишоти аз 0,4 β-зарраҳо/(см²·с) зиёд.

7. Ба расмият даровардан ва додани хулосаи радиатсионӣ ба тӯдаи оҳанпора

34) Хулосаи радиатсионӣ ба тӯдаи оҳанпора дар асоси натиҷаҳои назорати радиатсионии он дода мешавад.

35) Хулосаи радиатсионӣ ба тӯдаи оҳанпора аз ҷониби мақоми танзимгар дар соҳаи бехатарии радиатсионӣ ва филиалҳои он тибқи вазифаҳои ба онҳо вогузошта шуда, дода мешавад.

36) Хулосаи радиатсионӣ ба тӯдаи оҳанпора ба як ё якчанд воҳиди нақлиёти бордошта ва барои фирстондан тайёр, ки ҳамчун як ҷузъи том ба суроғи як боркабулкунанда равон мешаванд, дар асоси протоколҳои ченкунӣ, ки аз ҷониби ташхисгоҳи назорати радиатсионии бо тартиби муқараркардашуда аккредитатсиягардида гузаронида шудааст ва протоколи ченкунии тӯдаи оҳанпораи мазкур, ки аз ҷониби ташкилоти захиракунанда дар асоси натиҷаҳои назорати радиатсионии истехсолӣ ба расмият дароварда шудааст, дода мешавад.

37) Дар хулосаи радиатсионии ба тӯдаи оҳанпора додашуда, қайд карда мешаванд:

- рақами хулосаи радиатсионӣ ва таърихи додани он;
- номи пурра ва суроғаи ташкилоте, ки ба он хулосаи радиатсионӣ дода шудааст;
- рақами шартнома оиди таъмин кардан бо пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга; борқабулкунанда;
- миқдори умумӣ (масса) ва намуди оҳанпора, шумора ва рақами идентификатсионии (ҳамонандкуни)-и воҳидҳои нақлиёт (вагонҳо, контейнерҳо ва ғ.)-и ба туда дохилкардашуда;
- номи пурраи ташхисгоҳи назорати радиатсионӣ, ки ченкунӣ гузаронидааст ва мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ, ки хулосаи радиатсионӣ додааст;
- рақами протоколҳо ва таърихи ченкуниҳо, ки аз тарафи ташхисгоҳи назорати радиатсионӣ ҳангоми назорати радиатсионии тӯдаи оҳанпора гузаронида шудааст;
- нишондоди бузургҳои назоратшаванда (тавоноии дозаи эквивалентии максималии гамма-афканишот дар сатҳи тӯдаи оҳанпора, воҳиди нақлиёт, дараҷаи ошкоршудаи ифлосии радиоактивӣ);
- шароити истифодабари (ҳамлу нақл)-и тӯдаи оҳанпора.

38) Барои ба даст овардани хулосаи радиатсионӣ ба тӯдаи оҳанпора соҳибкорони фардӣ ва шахсони ҳуқуқӣ ба мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ё филиалҳои он ҳуҷҷатҳои зеринро пешниҳод менамоянд:

- дархост барои гузаронидани баҳодиҳии радиатсионии тӯдаи оҳанпора;
- нусхаи иҷозатномае, ки барои ҷамъоварӣ (коркард ва фурӯши)-и пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга ҳуқуқ дода шудааст;
- протоколи ченкунӣ, ки ба тӯдаи оҳанпораи ташкилоти захиракунанда дар асоси натиҷаҳои назорати радиатсионии истеҳсолӣ ба расмият дароварда шудааст;
- протокол(ҳо)и ченкунии ташхисгоҳи назорати радиатсионии тибқи тартиби муқараркардашуда аккредитатсиягардида.

39) Мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ва филиалҳои он, ки хулосаи радиатсионӣ додаанд, метавонанд гузаронидани тадқиқотҳои (ченкуниҳои) иловагиро таъин намоянд.

Масалан, назорати иловагии мавҷудияти ифлосии радиоактивии радионуклидҳои алфа- ва бета-фаъл дошта, метавонад ҳангоми қабул намудани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга аз корхонае, ки дар он маҳсулоти дар таркибаш чунин радионуклидҳо дошта, истифода бурда мешавад, гузаронида мешавад.

40) Мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ва филиалҳои он мувофиқи тартиботи муқарраргардида хулосаи радиатсионӣ медиҳанд ва барои асоснок будани онҳо масъулиятдор мебошанд.

41) Хулосаи радиатсионӣ дар варақаҳои намунаи муқарраргардида ба расмӣ дароварда мешавад ва ба тӯдаи оҳанпора дода мешавад.

8. Бехатарии радиатсионӣ ҳангоми чамъоварӣ (захира) қардани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга

42) Зимни ошкор намудани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва рангае, ки дар асоси натиҷаҳои назорати радиатсионӣ наметавонад ба истифодаи бемаҳдуд роҳ дода шавад, ташкилоте, ки назорати радиатсионӣ гузаронидааст ва соҳиби пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга вазифадоранд дар ин бора ба мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ва ё филиалҳои он ахборот диҳанд. Муомилоти минбаъда бо ин пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга бояд бо мувофиқа бо мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ё филиалҳои он гузаронида шавад.

43) Зимни дар таркиби тӯдаи оҳанпора ошкор намудани ифлосии радиоактивӣ ё манбаъҳои маҳдуд ва ҳаммонанд (идентификатсия)-и онҳо, мусодира қардан ва муомилоти минбаъда бо онҳо (нигоҳдорӣ, ҳамлу нақл, гӯронидан ва ғ.) бояд аз ҷониби ташкилоти маҳсусгардонидашуда ё мутахассисони тайёркардашуда ба ҳайати коркунони гурӯҳи А мансуббуда тибқи талаботи «Меъёрҳои бехатарии радиационӣ ва «Қоидаҳои таъмини бехатарии радиатсионӣ» ба мувофиқа бо мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ва филиалҳои он, ки дар ҳудуди зериназоратии (иншооти зериназорати) онҳо пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга нигоҳ дошта мешавад, гузаронида мешавад.

44) Зимни дар рафти назорати радиатсионии пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга ошкорсозии тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишоти аз 1 мкЗв /соат зиёд дар сатҳи он, шахсоне, ки назорати радиатсионӣ гузаронидаанд, бояд фавран қорҳои минбаъдaro катъ намуда дар ин бора ба роҳбарияти ташхисгоҳи назорати радиатсионӣ (ташкилоти захирақунанда) ва мақоми

танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ва филиалҳои он, ки дар ҳудуди зериназорати (иншооти зериназорати) онҳо пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга нигоҳ дошта мешавад, ахборот диҳанд. Роҳбарияти ташхисгоҳи назорати радиатсионӣ (ташкилоти захиракунанда) бояд чораҳо оид ба маҳдуд намудани даромади шахсони бегона ба минтақаи сатҳи гамма- афканишоташ баланд (зиёда аз 0,1 мкЗв/соат илова бар фони табиӣ) андешанд ва амалиётҳои минбаъда ба мувофиқа бо мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ мувофиқи талаботи қоидаҳои бехатарии радиатсионӣ оид ба таъмини бехатарии радиатсионӣ гузаронида шавад.

45) Манбаъҳои маҳдуди аз тӯдаи оҳанпора ҷудо кардашуда метавонад бо мувофиқат бо мақоми танзимгар дар соҳаи бехатарии радиатсионӣ ё филиалҳои он барои нигоҳдории муваққатӣ дар контейнерҳои металлӣ дар биноҳои махсуси барои он пешбинишуда, ки амният ва истисноӣ имконияти бе иҷозат даромадани шахсони бегонаро таъмин менамояд, нигоҳ доранд. Тавоноии дозаи эквивалентии гамма-афканишот (бо тарҳи фони табиӣ) дар сатҳи берунии деворҳои биное, ки дар он контейнер бо манбаъҳои маҳдуди гирифташуда нигоҳ дошта мешаванд, набояд аз 0,1 мкЗв/соат зиёдтар бошад. Тартиби нигоҳдорӣ ва ғуронидани манбаъҳои маҳдуд бо мақоми танзимгар дар соҳаи таъмини бехатарии радиатсионӣ ва филиалҳои он мувофиқа карда мешавад.

46) Дар мавриди дар тӯдаи оҳанпора, металлӣ коркардашуда ё дар партовҳои саноатӣ муайян намудани сатҳи афканишоти аз кимати ҳадди таҷхизоти бақайдгиранда зиёд бояд тафтишот гузаронида шавад ва оиди тафтишот ҳисобот омода карда шавад (Замимаи 2).

Замимаи 1 ба Меъёрҳо ва қоидаҳо МҚ 03.004-11 «Талаботҳо нисбат ба таъмини беҳатарии радиатсионӣ ҳангоми ҷамъоварӣ (захира) кардани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга», ки бо фармоиши директори Агентии амнияти ядрои ва радиатсионии Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон №1/090 аз «23» майи соли 2011 тасдиқ карда шудааст.

**Намунаи тавсияшавандаи дафтари назорати истеҳсолии радиатсионии оҳанпора
Дафтари назорати истеҳсолии радиатсионии оҳанпора**

Номи ташкилот _____
 Суроға, телефон _____
 Насаб, ном ва номи падар ва вазифаи шахс _____
 ба беҳатарии радиатсионӣ мутасадӣ _____
 Огози дафтар аз " _____ " _____ 20 __ с.
 Анҷоми дафтар аз " _____ " _____ 20 __ с.

Микдори рақами саҳифаҳо

№ (рақами ғартибӣ)	Сана	Номгуӣ оҳанпори ворид-шуда, микдор (кг)	Интиқолҳанда	Рақам ва санаи борхати воридотӣ (ё дигар ҳуҷҷатҳо барои бор)	Асбобҳои барои гузаронидани ченкунӣ истифодаи шуда (номгуӣ, рақами истеҳсолий)	Натиҷаҳои назорати радиатсионӣ			
						Қимати фонӣ	Қимати аз фон барзиёди дар сатҳи оҳанпори воридшуда мавҷуд буда.	Тавоноии максималии дозаи эквивалентӣ дар сатҳи оҳанпори воридшуда	Имзои шахси назорати радиатсионӣ гузаронда

Замимаи 2 ба Меъёрҳо ва қоидаҳо МК 03.004-11 «Талаботҳо нисбат ба таъмини бехатарии радиационӣ ҳангоми чамъоварӣ (захира) кардани пораву партовҳои металлҳои сиёҳ ва ранга», ки бо фармоиши директори Агентии амнияти ядрои ва радиационии Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон №1/090 аз «23» майи соли 2011 тасдиқ карда шудааст.

ВАРАҚАИ НАМУНАВИИ ҲИСОБОТ ОИДИ БОЗЁФТИ МОДДАҲОИ РАДИОНУКЛИДӢ ДАР ОҲАНПОРА

Дар мавриди дар тӯдаи оҳанпора, металли коркардашуда ё дар партовҳои саноатӣ муайян намудани сатҳи афканишоти аз қимати ҳаддии таҷҳизоти бақайдгиранда зиёд бояд тафтишот гузаронида шавад ва оиди тафтишот ҳисобот омода карда шавад. Дар поён варақаи намунавии ҳисоботӣ оиди тафтишот оварда шудааст. Варақаи мазкур барои хабардоркунӣ ва ҳисобот оиди воқеа ба мақоми танзимгари давлатӣ лозим аст.

БОЗЁФТИ МОДДАҲОИ РАДИОНУКЛИДӢ ДАР ОҲАНПОРА ДАР ДАРОМАД БА ДАСТГОҲ

Санаи бозёфт:	
НАВЪИ ТАҶҲИЗОТ Ё ҚОЙГИРШАВИИ МАКОНИ БОЗЁФТ	
Маҳали бозёфт	
Суроға	
Шахси мутасаддӣ	
Телефон	
Факс	
Почтаи электрони	
ТАВСИФОТИ БОР	
Давлати баромад	
Интиқолкунандаи бор (<i>суроға, шахси масъул ва телефон</i>)	
Тамғазани бор (<i>истинод ба ҳуҷҷатҳои ҳамроҳ фиристода шаванда</i>)	
Воситаи нақлиёт (рақами автомобили боркаш, киштӣ, контейнер ва ғайраро нишон диҳед)	
НАТИҶАҲОИ ТАДҚИҚОТИ ПЕШАКӢ	
Қимати миёнаи бо асбоб ченкардашуда (<i>аз рӯи имкон</i>)	

<i>нусхаи чопи натиҷаҳои назорати радиатсионии асбобдодаро замима намоед</i>		
Қимати фони радиатсионии табиӣ дар маҳалли мазкур (бо мкЗв/с)		
Он ҷое, ки сатҳи афканишот аз қимати фон зиёд аст.		
Тавоноии дозаи максималии ченкардашуда дар наздикии сатҳи берунаи контейнер, автомобили боркаш ё вагон (бо мкЗв/с) <i>(қояшро нишон диҳед)</i>		
Тавоноии дозаи максималӣ дар хучрачаи ронанда (бо мкЗв/с)		
АМАЛИЁТҲОИ БАЪДИ БОЗЁФТ ИЧРОШУДА <i>(ҷавоби дурустро ба давра гиред)</i>		
Фароварда ва аз дигар борҳо ҷудокардан	ҲА	НЕ
Тавсифоти мавод	ҲА	НЕ
Борпеч дар пластик	ҲА	НЕ
Ҳоилонӣ	ҲА	НЕ
Дигар (илтимос нишон диҳед)		
ТАВСИФОТИ МАВОДИ ОШКОРШУДА		
Тавсифи мавод <i>(қисмҳои ифлосшуда, манбаъи афканишот бо ҳимоя ё беҳимоя, электродҳои радиоактивӣ, ...)</i>		
Сурат замима мегардад	ҲА	НЕ
Андозаҳо ва вазн	ҲА	НЕ
Ҳолати ҷисмӣ <i>(даст нарасонида, осебдида, занзада, ...)</i>		
Навъи мавод <i>(сурбӣ, оҳанӣ, сафолӣ, биринҷӣ, алюминӣ, хӯлаи оҳан, мис, ...)</i>		
Борпечи манбаъ	ҲА	НЕ
Дар контейнери муҳофизатӣ ҷой карда шудааст	ҲА	НЕ
Этикетка, нишон, лавҳа, тамғазанӣ		
ТАВСИФОТИ РАДИОЛОҒӢ		
Тавоноии доза дар наздикӣ	мкЗв/с	
Тавоноии доза дар масофаи 1 метр	мкЗв/с	
Ифлосшавии сатҳи бо β-γ -афканишотҳо	Бк/см²	
Ифлосшавии сатҳи бо α -афканишотҳо	Бк/см²	
Радионуклид(ҳо)		
Фаъолноки ё фаъолнокии хос	Бк, Бк/г	